
Pestprotocol

Amersfoortse
Schoolvereniging

Pestprotocol Amersfoortse Schoolvereniging

Algemeen

Op alle scholen komt pesten voor, ook op de ASV. Om het pesten op de ASV het hoofd te bieden is dit pestprotocol ontwikkeld. Het pestprotocol wordt door het hele team en de ouders onderschreven.

Bij plaatsing van een kind op de ASV wordt dit protocol bekendgemaakt aan de ouders.

Het protocol bestaat uit verschillende delen. Eerst wordt uiteengezet wat pestgedrag inhoudt.

Daarna wordt uitgebreid ingegaan op alle betrokkenen. Vervolgens wordt aangegeven welke stappen gezet kunnen of moeten worden.

Het preventieve beleid is beschreven in dit pestprotocol, het repressieve beleid, bij herhaald pestgedrag, staat beschreven in het sanctiebeleid.

Wat is pesten?

Pesten kan veel verschillende vormen hebben en kan voor de verschillende betrokkenen een andere betekenis hebben of krijgen. Pesten is echter altijd ongewenst gedrag.

Het is voor omstanders in de dagelijkse omgang niet altijd duidelijk wat het verschil is tussen plagen en pesten.

We spreken van **plagen** wanneer kinderen min of meer aan elkaar gewaagd zijn en het vertoonde gedrag een uitnodigend karakter heeft om iets terug te geven vanuit een onschuldige sfeer en (min of meer) gelijke machtsverhoudingen. Het gaat hier vaak om een spelletje dat door geen van de betrokkenen als bedreigend of echt vervelend wordt ervaren. Er is sprake van een zekere pedagogische waarde van plagen: door elkaar uit te dagen leren kinderen goed om met allerlei conflicten om te gaan. Bovendien kunnen kinderen elkaar uitdagen hun grenzen (in positieve zin) te verleggen.

Pesten heeft vaak een bedreigend, systematisch karakter. De inzet van pesters is altijd het uitoefenen van macht over de ander door intimidatie en dominantie.

De gevolgen van pesten zijn zeer groot, onzekerheid, eenzaamheid, faalangst en een negatief zelfbeeld. Niet alleen in het heden maar zeker ook in de toekomst. Pesten heeft tot gevolg dat een kind zich niet meer veilig voelt op school en vaak ook erbuiten. Een gevolg van pesten is ook dat de cognitieve, sociale en emotionele ontwikkeling onder druk komt te staan.

De piek van het pesten op de basisschool ligt over het algemeen tussen de 9 en 13 jaar, groep 6 t/m 8. Dit wil niet zeggen dat pesten (of de processen die eraan ten grondslag liggen) niet eerder voorkomen. Al op jonge leeftijd is gedrag te onderscheiden dat kan wijzen op een behoefte van het kind om een ander te domineren.

Het belangrijkste onderscheid wordt gemaakt door de geplaagde/gepeste zelf. Hij/zij ervaart zelf wanneer het plagen is of pesten, of wanneer het één overgaat in het ander. Soms echter denkt een kind dat er sprake is van plagen, maar het is het eigenlijk pesten, soms is het andersom. Het is dan aan de leerkracht om dat in te schatten en vervolgens de juiste maatregelen te nemen. Het is belangrijk dat de leerkracht elk signaal serieus neemt.

Voorbeelden van specifiek pestgedrag

Pestgedrag kan zich op verschillende manieren uiten, verbaal, fysiek, door intimidatie, door isolatie of door stelen en vernielen;

Verbaal	- Vernederen
	- Schelden
	- Dreigen
	- Belachelijk maken
	- Bijnamen geven (nooit iemand bij de naam noemen)
	- Opmerkingen maken over uiterlijk
	- Bovenstaande voorbeelden inzetten via briefjes
	- Bovenstaande voorbeelden inzetten via sms
Fysiek	- Hinderen
	- Trekken, duwen
	- Schoppen, slaan, laten struikelen
	- Krabben, bijten, haren trekken, spugen
Intimidatie	- Achterna lopen, opwachten
	- Doorgang versperren, klem zetten
	- Dwingen spullen af te geven
	- Dwingen bepaalde handelingen te verrichten
	- Groep formeren om druk op te voeren
Isolatie	- Steun zoeken bij andere kinderen zodat gepeste niet wordt uitgenodigd voor feestje e.d.
	- Niet mee mogen doen met spelletjes
	- Niet meegaan naar huis/spelen
	- Negeren
Stelen of vernielen	- Afpakken van schoolspullen, kleding of speelgoed
	- Beschadigen en kapotmaken van spullen
'Online-pesten'	- Mailberichten met een inhoud die bij de kop verbaal beschreven staat
	- Idem via chatberichten
	- Vernederende teksten
	- Negatieve Bloggs/vlogs

Deze laatste pestvorm is relatief nieuw. Met het internettijdperk is er voor pesters een enorm scala aan pestmogelijkheden bij gekomen. Het is belangrijk dat ouders geïnformeerd worden over deze mogelijkheden en wat zij eraan kunnen doen. Ook op school moet er extra aandacht zijn voor deze pestvorm en de gevolgen ervan. Op diverse internetsites wordt aangegeven hoe er omgegaan kan worden met 'Online-pesten'.

Betrokkenen

Het gepeste kind

Sommige kinderen hebben een grotere kans om gepest te worden dan anderen. Dat kan komen door uiterlijke kenmerken maar het heeft vaker te maken met vertoond gedrag, de wijze waarop gevoelens worden beleefd en de manier waarop dat geuit wordt. Kinderen die gepest worden doen vaak andere dingen dan de meeste leeftijdgenoten in hun omgeving. Uit onderzoek blijkt dat kinderen gepest worden in situaties waarin pesters ruimte krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen. Er is dan al sprake van een onveilige situatie waarbinnen een pester zich kan manifesteren en zich daarbij ook kan ontwikkelen.

Veel kinderen die worden gepest hebben een beperkte weerbaarheid. Ze zijn niet in staat daadwerkelijk actie te ondernemen tegen de pestkoppen en stralen geen weerbaarheid uit naar hun pesters. Vaak zijn ze angstig en onzeker in een groep en durven ze weinig of niets te zeggen, omdat ze bang zijn om uitgelachen te worden. Deze angst en onzekerheid wordt verder versterkt door het ondervonden pestgedrag, waardoor het gepeste kind in een vicieuze cirkel komt waar het zonder hulp zeker niet uitkomt.

De pesters

Kinderen die pesten zijn vaak fysiek en/of verbaal de sterkste uit de groep. Daardoor kunnen ze zich permitteren zich agressiever op te stellen. Ze reageren dan ook met dreiging van geweld of de indirecte inzet van geweld. Pesters lijken in eerste indruk vaak populair te zijn in een klas, maar ze dwingen hun populariteit in de groep af op een negatieve manier. Met het vertoonde pestgedrag gaat ze dat gemakkelijk af en ze krijgen andere kinderen mee bij hun pestgedrag naar een slachtoffer.

Pesters hebben ook feilloos in de gaten welke kinderen gemakkelijk aan te pakken zijn en als ze zich vergissen gaan ze op zoek naar een volgend slachtoffer. De zwiigende meerderheid en potentiële meelopers krijgen een keuze die zwiigend wordt opgelegd en die aan duidelijkheid niet te wensen overlaat: Je bent vóór of je bent tegen mij.

Er gaat een grote dreiging uit naar de gezamenlijke omgeving van pester en slachtoffer. Alles is immers beter dan door de "machtige pester" zelf gepest te worden. De pesters stralen juist deze dreigende zekerheid uit. Ze overtreden bewust regels en hebben vaak vaardigheden ontwikkeld om met hun daden weg te komen.

Het profiel van de pester is sterk zelfbevestigend, hij ziet zichzelf als een slimme durfal die dat de andere kinderen bij herhaling laat merken.

Het komt ook regelmatig voor dat een pestkop een kind is dat in een andere situatie zelf slachtoffer is of was. Om te voorkomen weer het mikpunt van pesten te worden, kan een kind zich in een andere omgeving vervolgens als pester gaan opstellen. Het pestgedrag kan een meer of minder duidelijke oorzaak hebben, bijvoorbeeld voortvloeien uit een thuissituatie. Het is van belang om open te staan voor de oorzaken van het gedrag van de pester en de persoonlijke omstandigheden. Ook de pester moet geholpen worden om te leren zijn gedrag en consequenties in te zien en te veranderen.

Er is een verschil in het pesten door meisjes en jongens. Dit onderscheid begint al op zeer jonge leeftijd. Het verschil heeft o.a. te maken met het verschil (in ontwikkeling) tussen jongens en meisjes. Meisjes pesten minder openlijk en direct dan jongens en vaak wat subtieler. Ze pesten meer met woorden of sluiten kinderen buiten. Meisjes opereren minder individueel en zijn meer bezig met groepsvorming. Fysiek geweld kwam veel minder voor dan bij jongens maar dit verschuift. Steeds vaker passen meisjes ook (dreiging met) fysiek geweld toe.

Afgezien van een verschil in de wijze van communiceren en sociale groepsvorming, zijn meisjes eerder in de puberteit (rond groep 7/8) dan jongens. Ze worden gevoeliger voor groepsdruk, beeldvorming en worden onzeker over zichzelf. Daarnaast wordt ook het directe fysieke en verbale verschil met jongens groter.

Een succesvolle pester leert niet om zijn agressie op een andere manier te uiten dan door ongewenst pestgedrag te vertonen. Ook pesters hebben op termijn last van hun pestgedrag. Door hun verkeerde en vooral beperkte sociale vaardigheden hebben ze vaak moeite om vriendjes voor lange termijn te maken. Ze hebben moeite om een vriendschap op te bouwen en te onderhouden op andere gronden dan die van macht en het delen van die macht. Pesters maken een abnormale sociale ontwikkeling door met alle gevolgen van dien voor de pester zelf.

Bij het aanpakken van pestgedrag, ziet de pester zich in zijn machtsspel bedreigd. Verlies van macht wil hij ten koste van alles voorkomen. In een later stadium blijken de pesters vaak echter net zo opgelucht als de slachtoffers bij een heldere en eenduidige aanpak. Er wordt immers ook aandacht besteed aan hun onmacht om normaal met andere kinderen een relatie op te bouwen. Ze zitten ook "gevangen" in hun eigen patroon en missen vaak de vaardigheden om daar uit te komen.

De meelopers en andere kinderen

De meeste kinderen zijn niet direct betrokken bij pesten in de directe actieve rol van pester. Sommige kinderen behouden enige afstand en andere kinderen doen incidenteel mee. Dit zijn de zogenaamde "meelopers". Er zijn ook kinderen die niet merken dat er gepest wordt, of er zijn kinderen die het niet willen weten dat er gepest wordt in hun directe (school-)omgeving.

Het specifieke kenmerk van een meeloper is de grote angst om zelf in de slachtofferrol te geraken. Maar het kan zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en denken daardoor in populariteit mee te liften met de pester in kwestie.

Vooral meisjes doen nogal eens mee met pesten om een vriendin te kunnen behouden. Als kinderen actiever gaan meepesten in een grotere groep, voelen ze zich minder betrokken en verantwoordelijk voor wat er met pesten wordt aangericht. Alles wat in een groep gebeurt laat het individueel denken meer en meer achter zich en zo kan met name groepsgegedrag leiden tot excessen die achteraf voor iedereen, inclusief de pesters, onacceptabel zijn.

Het heeft absoluut zin om daadwerkelijk op te staan tegen het pesten. Zodra andere kinderen het gepeste kind te hulp komen of tegen de pesters zeggen dat ze moeten ophouden, kan de situatie aanzienlijk veranderen. Het pesten wordt dan al direct minder vanzelfsprekend en draagt bovendien grotere risico's met zich mee. De situatie voor met name meelopers verandert door het ongewenste karakter van het vertoonde pestgedrag. Het wordt duidelijk dat het geen groepsnorm is om mee te gaan in het pestgedrag. Meelopers horen graag bij de norm en de grote groep en zijn niet bereid en ook niet in staat om grote risico's te lopen, waarvan ze de gevolgen niet kunnen overzien, dit in tegenstelling tot de ervaren pester.

Ouders

Ouders van kinderen die gepest worden en die dit probleem met de school willen bespreken, zijn natuurlijk altijd emotioneel bij het onderwerp betrokken. De gevoelde onmacht bij deze ouders wordt door hun (gepeste) kind sterk ervaren en is niet altijd een goede leidraad tot een rationeel handelen. De ouder wil maar één ding en dat is dat het pestgedrag ogenblikkelijk stopt.

Ouders van kinderen die niet direct bij het pesten zijn betrokken, kunnen meer afstand nemen. Daardoor zijn ze beter in staat om duidelijk te maken aan hun kind dat er iets aan het pesten gedaan moet worden. Dit is ook in het belang van de opvoeding en ontwikkeling van hun eigen kind. Als er in de omgeving van een kind gepest wordt, heeft het kind zelf ook last van een onveilige, onprettige sfeer in de groep of klas.

Te verwachten problemen bij de aanpak van pesten

Bij het gepeste kind

Een gepest kind schaamt zich voor zijn gedrag, het voldoet niet aan de normen die ouders graag in hun kinderen terugzien: een vrolijk en vooral onbezorgd kind dat in staat is zijn eigen boontjes te doppen. Veel gepeste kinderen doen er dan uiteindelijk maar het zwijgen toe en vereenzamen. De angst wordt aanvankelijk nog groter als het pesten bespreekbaar wordt gemaakt door de ouders. Hierdoor wordt het kind eens te meer met de gevolgen van het pesten geconfronteerd. Als represaille kan er in heviger mate gepest worden dan daarvoor al het geval was.

Bij de pester

Bij het aanpakken van pestgedrag, ziet de pester zich in zijn machtsspel bedreigd. Verlies van macht wil hij ten koste van alles voorkomen. In een later stadium blijken de pesters vaak echter net zo opgelucht als de slachtoffers bij een heldere en eenduidige aanpak. Er wordt immers ook aandacht besteed aan hun onmacht om normaal met andere kinderen een relatie op te bouwen. Ze zitten “gevangen” in hun eigen patroon en missen vaak de vaardigheden om daaruit te komen.

Bij de meelopers en andere kinderen

Het is goed om te beseffen dat er altijd kinderen zijn die zich schuldig voelen omdat ze niet op kunnen komen voor het slachtoffer door actief te helpen of een volwassene te hulp te roepen. Ook zijn er altijd kinderen die helemaal niet in de gaten hebben dat er in hun omgeving gepest wordt. Ze zien wel het één en ander gebeuren, maar kunnen de gebeurtenissen niet duiden als pestgedrag, waar gepeste kinderen dan weer last van hebben, immers ze zijn afhankelijk van externe steun. Doordat de leerkracht pestgedrag bespreekbaar maakt op groepsniveau en bij incidenten zichtbaar optreedt, leren deze kinderen pestgedrag te herkennen en kunnen daardoor een positieve bijdrage gaan leveren.

Bij de leerkracht

De leerkracht is meestal na de kinderen degene die signalen oppikt van pesten in zijn of haar groep. Het is zaak om in een vroeg stadium te signaleren en in te grijpen. Een leerkracht zal het hele jaar door proberen een veilige en prettige sfeer te creëren en te handhaven in de groep. Als blijkt dat dit door pestgedrag niet lukt, kan dit een gefrustreerd en onmachtig gevoel oproepen, zeker als het niet lukt om alsnog de controle te krijgen over de situatie.

Het gedrag van een kind dat gepest wordt kan soms ook bij de leerkracht negatieve reacties oproepen of een zeker begrip voor het pestgedrag, met name als het gedrag van het gepeste kind storend is voor de lessen of andere kinderen in de groep. Er kan een situatie ontstaan waarin de (negatieve) reacties van de leerkracht op dit gedrag niet effectief zijn in de aanpak van het pesten. De leerkracht heeft veel werk aan het onder controle krijgen van pesten; De gepeste heeft hulp en steun nodig, maar ook de pester vraagt om aandacht en hulp. Het pesten moet in de groep aandacht krijgen. De ouders komen in beeld en daar gaat de nodige aandacht en tijd in zitten. De leerkracht heeft zelf dus ook steun nodig en het gevoel dat hij/zij gesteund wordt door collega's en de directie in zijn of haar aanpak.

Bij de ouders

Ouders hebben vaak moeite om hun kind te zien in de rol van meeloper of pester. Ouders beschikken niet altijd over voldoende of juiste informatie. Een pester op school hoeft zich in andere situaties niet als pester te manifesteren. Sommige ouders zien ook de ernst van de situatie onvoldoende in. Soms wordt het pestgedrag van hun kind door hen vertaald als weerbaar gedrag. Hun kind maakt echter een abnormale ontwikkeling door met grote risico's op normatief afwijkend gedrag op latere leeftijd. Behalve de pester moeten dus ook de ouders doordrongen worden van het ongewenste karakter van het vertoonde pestgedrag.

De rol van de vertrouwenspersoon

Aan het begin van elk schooljaar wordt in de klas besproken wie de vertrouwenspersonen zijn. Ook worden de ouders via de schoolgids en de informatieavond ingelicht wie deze zijn. De vertrouwenspersonen komen minimaal één keer per jaar in de klas om te vertellen wat zij kunnen betekenen.

Een kind, gepeste of omstander, kan kiezen bij wie hij/zij het probleem wil bespreken als hij/zij dat wil.

De vertrouwenspersoon bespreekt met het kind wat de volgende stappen zullen zijn. Het moet in ieder geval duidelijk zijn dat het gedrag geen geheim kan blijven tussen de vertrouwenspersoon en het kind. Het gedrag moet effectief aangepakt kunnen worden en hierbij is de hulp van de leerkracht en de inzet van de groep en ouders noodzakelijk. De melder blijft wel anoniem als de vertrouwenspersoon een melding van pesten bij de leerkracht doet.

Het kind kan ervoor kiezen hulpgesprekken te voeren met de vertrouwenspersoon in plaats van met de leerkracht.

Ook de ouders kunnen de vertrouwenspersoon kiezen als contactpersoon. De vertrouwenspersonen moeten daarom bekend zijn bij de ouders middels de schoolgids of de nieuwsbrief.

Stappenplan bij de aanpak van pesten

Preventief

- Aan het begin van het schooljaar de schoolregels bespreken
- De schoolregels hebben een duidelijk zichtbare plek
- Aan het begin van het schooljaar de klassenregels bespreken
- Ook de klassenregels hebben een duidelijk zichtbare plek
- Er worden lessen gegeven uit de methodes voor sociaal emotionele vorming
- In de kringgesprekken wordt plagen en pesten aan de orde gesteld
- De regels worden regelmatig geëvalueerd
- Duidelijk maken wie de vertrouwenspersonen op school zijn en duidelijk maken dat iedereen hier in vertrouwen melding kan maken van pesten

Repressief

- Incidenteel pestgedrag: Gesprek door de leerkracht/vertrouwenspersoon met de betrokken kinderen.
In dit gesprek wordt duidelijk stelling genomen door de leerkracht/vertrouwenspersoon en worden de regels verduidelijkt en herhaald.
- Herhaald pestgedrag: Zie sanctiebeleid

Hulp aan het gepeste kind

- Structurele gesprekscyclus starten met het kind en de leerkracht/vertrouwenspersoon voor de duur van het pesten. Naast het voorkomen van nieuwe ongewenste ervaringen staat het verwerken van opgedane ervaringen
- Ouders op de hoogte stellen in een gesprek met de leerkracht/vertrouwenspersoon en het kind. De aanpak van de hulp aan het gepeste kind wordt besproken en ook de stappen die ondernomen worden naar de pester. Indien nodig professionele hulp inroepen in samenspraak met de ouders en IB-er.
- Eventueel gebruik van een verwerkingsschrift. Dit helpt om pestgedrag en patronen te leren herkennen en daar de juiste reactie op te geven.

8

Hulp aan de pester

Zie hiervoor het stappenplan

Hulp aan de groep

- Het probleem wordt in de klas bespreekbaar gemaakt
- Extra projecten, denk aan kanjertraining.
- De groepsdynamiek aanpakken doormiddel van kringgesprekken, methode sociaal-emotionele vorming.

Hulp aan de ouders/Acties door de ouders

Ouders gepeste kind (hulp)

- Steunen door directe serieuze aanpak van het pesten
- Overleg over de aanpak van de begeleiding en wat zij daar in kunnen betekenen
- De ouders over de ontwikkelingen blijven informeren
- Eventueel advies geven over professionele ondersteuning

Ouders gepeste kind (actie)

- Als een kind gepest wordt, wordt dit direct gemeld, ook als er sprake is van buiten school pesten of pesten via het internet.
- Neem het signaal van het kind altijd serieus, vraag naar de werkelijke situatie
- Controleer het verhaal bij anderen. Tussen beleving en gedraging kan een verschil zitten, ten goede en ten nadele.
- Als er sprake is van een op het individu gericht gedrag, kan het een goed idee zijn om de ouders van het andere kind te benaderen ten einde meer informatie te vragen en een eventueel verschil van mening tussen de kinderen op te lossen. Kies hiervoor het juiste moment en plaats. De leerkracht kan hierin een rol spelen.
- Leer het kind dat het zelf ook naar de leerkracht kan gaan om het probleem te bespreken. Laat merken dat je hem/haar hierin steunt.

De ouders van de andere kinderen(actie)

- Hun kinderen stimuleren het pestgedrag met de leerkracht/ vertrouwenspersoon te bespreken als zij dit signaleren. Laat merken dat je ze hierin steunt, en laat blijken dat praten over pesten geen klikken is.
- De leerkracht/trouwenspersoon melden als zij van hun kind vernemen dat er een kind gepest wordt. Het moet voor de ouders duidelijk zijn dat de school openstaat voor meldingen.
- Thuis praten over pesten en de gevolgen ervan. Stelling hierin nemen en ook kinderen duidelijk maken dat zij stelling tegen het pesten in mogen nemen.
- Het betrekken van alle ouders kan een hulpmiddel zijn om het groepsgedrag in een klas te doorbreken.

De ouders van de pester (hulp)

- Een open feedback over het gedrag van hun kind op school geven.
- Hulp en ondersteuning bieden
- Begrip tonen voor het gevoel van falen bij deze.
- Samen een open, constructieve aanpak bespreken waarmee zowel de pester als de ouders van dit kind geholpen zijn (zie ook sanctiebeleid)
- Eventueel in samenwerking met de IB-er professionele ondersteuning adviseren

Hulp aan de leerkracht

- Ondersteuning door de IB-er en directie voor wat betreft de afspraken die met pesters en ouders gemaakt zijn.
- Ondersteuning door gezamenlijk voeren van gesprekken met ouders. Hierbij kan vertrouwenspersoon, IB, directie of bouwcoördinator aanwezig zijn.

Als een leerling ongewenst (pest) gedrag op school vertoont en niet (voldoende) reageert op reacties, aanwijzingen en correcties van de leerkracht, zal het stappenplan in werking treden.

Hieronder is het stappenplan uitgewerkt in 5 stappen. Per stap wordt concreet aangegeven wat er in een bepaalde situatie moet gebeuren en door wie.

Als bijlage een voorbeeld van een afsprakenkaart.

Bijzondere omstandigheden

De directie kan, in overleg met de leerkrachten IB, en eventueel na goedkeuring van het bestuur, afwijken van het hierna omschreven sanctiebeleid, bijvoorbeeld door meerdere fases of stappen over te slaan of alternatieve maatregelen te treffen, indien bijzondere omstandigheden van het geval hiertoe aanleiding geven.

Voorbeelden van bijzondere omstandigheden zijn fysiek geweld al dan niet met letsel, seksueel grensoverschrijdend gedrag, gedrag dat direct de fysieke veiligheid aantast, gedrag dat de kwaliteit van lesgeven in die mate aantast dat direct optreden noodzakelijk is.

De directie zal zoveel mogelijk naar de aard van het sanctiebeleid handelen en de maatregel zal altijd in verhouding tot de overtreding dienen te zijn.

Bijlage

Afsprakenkaart fase 1

Naam:

Groep:

Ongewenste gedrag:

Afspraken:

Evaluatie week 1:

12

Evaluatie week 2:

Evaluatie week 3:

Evaluatie week 4:

Terug naar fase 0/Door naar fase 2

Handtekening leerling

Handtekening leerkracht

Afsprakenkaart fase 2

Naam:

Groep:

Ongewenste gedrag:

Evaluatie fase 1:

Afspraken:

Evaluatie week 1:

13

Evaluatie week 2:

Evaluatie week 3:

Evaluatie week 4:

Terug naar fase 0/ Terug naar fase 1/Door naar fase 3

Handtekening leerling

Handtekening ouders

Handtekening leerkracht